

Міністерство освіти і науки України
Північно-Східний науковий центр НАН України та МОН України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Тези

74-ї наукової конференції професорів,
викладачів, наукових працівників,
аспірантів та студентів університету

Том 2

25 квітня – 21 травня 2022 р.

Полтава 2022

Джерела

1. Українські художники започаткували Міжнародну мистецьку акцію "ВОЛЬНАНОВА", <https://mig.com.ua/ukrainski-hudozhniki-zapochatkuvali-mizhnarodnu-mistecku-akciju-volnanova/>

2. Міжнародна мистецька акція «ВольнаНова». <https://www.youtube.com/watch?v=8sm4hSaHmQ>

3. Бабуся та її кіт. Робота юної української художниці стала символом зруйнованого життя українців <https://nv.ua/ukr/art/malyunok-pro-babusyu-ta-kota-stav-simvolom-zruynovanogo-zhittya-ukrajinciv-foto-50230134.html>

4. https://www.znu.edu.ua/cms/index.php?action=news/view_details&news_id=56604&lang=ukr&news_code=studenti-kafedri-dizajnu-znu-doluchilis-do-mizhnarodnoyi-mistetskoyi-aktsiyi---vol--nanova--

УДК 7.035

*Зіненко Т.М., к.мист., доцент,
Матяж Д.О., студентка
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

МОНУМЕНТАЛЬНА «ВОГНЯНА» КЕРАМІЧНА СКУЛЬПТУРА МИСТЕЦЬКОГО ПЛЕНЕРУ «ДИВОСВІТ»

Впродовж 14 років з 2007 у селі Мала Білозерка Запорізької області проводяться пленери-симпозіуми керамічної скульптури під назвою «Дивосвіт» [1]. Ця назва співзвучна з мистецькою школою, що знаходиться в селі і має назву «Комунальний заклад «Малобілозерська спеціалізована естетична школа-інтернат II-III ступенів «Дивосвіт» Запорізької обласної ради». Її очільниця Овсієнко Яніна та художник з Запоріжжя Олександр Жолудь стали ініціаторами і беззмінними кураторами непересічного мистецького проєкту, який заслужено здобув статус і славу Міжнародного. Художниками різних країн було створено керамічні скульптури різної тематики і формату. Особливе місце серед них належить «вогняній керамічній скульптурі», якій присвячене дане дослідження.

В експозиції музею пленеру «Дивосвіт» є дев'ять таких скульптур: дві з них випалені традиційним способом, але діють як звичайні каміни або печі; сім – випалені на відкритому повітрі

У 2010 році ужгородський художник В. Віньковський був учасником мистецького проєкту «Спалах» у Полтаві, який дуже вразив скульптора і підштовхнув до створення виробів, пов'язаних з вогняною керамічною скульптурою. Створена ним піч-світильник, яку можна розпалити дровами, або просто підвести електролампочку і насолоджуватися світлом, теплом, які линуть від цього дивовижного та оригінального витвору мистецтва, носить назву «Варіації на тему Гауді (піч-світильник)». Розміри роботи 211x57см. Створена вона у 2012 р. Композиція ажурна, вершину її вінчає зображення вічного місяця, як символу нічного світла, на місяці – фігурка

закоханого, який повіряє свої таємниці місяцеві. Робота виготовлена з п'яти ярусів, які накладаються один на одного. В нижньому ярусі розташована сама пічка. Коли в ній горить вогонь, дим піднімається вгору, мерехтіння вогню, просвічуючись через отвори, робить цю скульптуру неймовірно гарною. Скульптура виготовлена з шамотної маси, декорована ангобами, солями металів та поливами коричневого, жовтого, зеленого кольорів. Отвори носять як декоративний характер, так і сприяють кращій тязі для горіння вогню.

Традиційно створеною є і композиція «Когут» Юрія та Мирона Нечаїв, батька і сина, скульпторів з Кременчука. Це декоративна коптильня-куришка, виконана в образі півня. Твір складається з чотирьох частин: нижнього колеса, в якому розміщене так зване піддувало (повітряний простір, який дає змогу горіти дровам і куди попадає попіл); топки, де власне горить вогонь; коптильні - жаровні, де можна сушити груші, сливи (навіть можна приготувати печеню) та декоративного півня, який дав назву всій роботі. Композиція декорована давніми слов'янськими символами-оберегами, такими як «сварга», «зорі», «місяць». На наверші композиції – вічний віщун – півень. Ідея скульптури «Когут» (великий керамічний півень з дверцятами на животі) належить наймолодшому учаснику, якому на той час було лише 13 років, – Мирону Нечаю. Робота сягає 160 см у висоту та 78 см. у ширину. Матеріалом для виготовлення стала шамотна маса, декорована скульптура як ангобами та технікою «обвари». В якості обвар майстри використали бовтанку з борошна та молока. Цікаво було дивитися як жирність молока сприяє більшій інтенсивності кольору (чим жирнішим було молоко, тим темніший колір випалення) – а в майстерні пахло свіжоспеченим хлібом.

До скульптур, створених відкритим способом, відносяться роботи В. Вінковського та М. Росул «Горгона» та «Сфінкс»; М. Караманова, О. Караченцевої, О. Вовченко «Воїн світла і добра»; створена В. Вінковським та О. Жолудем композиція «Соколина пісня».

Усіх учасників пленеру вразило, як майстри створювали скульптуру «Горгона». Її обпалювали не в печі, а відкритим способом на землі, в саду, і не частинами, а на повний зріст. Її обгорнули в каолінову вату, фольгу і обмотали дротом. Просто під нею зробили піч. Почали випал ввечері, а через десять годин, коли скульптура досягла температури 1200 градусів, майстри її розкрили – вона вся палала. Це дійство відбувалося вночі, з розпеченої червоної «Горгони» сипалися іскри: з очей, з голови, з усіх частин. А коли на неї кидали тирсу, вона спалахувала, як зірка. Особливістю виготовлення цієї скульптури є те, що в шамотну масу додавалося пересіяне дрібне пилоподібне вугілля. При випаленні частинки вугілля перегорали, створюючи додаткову температуру випалу та надаючи міцність і легкість шамотній масі. Голову Горгони оточує волосся у вигляді змії, які опускаються їй на груди, і коли скульптура палає – з її голови до неба і вбік піднімаються вогняні змії. Цей ефект досягається тим, що всередині голови є спеціальні направляючі вставки для виходу полум'я. Горгона, як

неслухняний школяр, показує язик, а на голові у неї – корабель, який символізує незвідані шляхи, які чекають учнів «Дивосвіту». Скульптура двостороння, вона не має спини, з обох сторін у неї – обличчя. Розміри роботи – 205 x 75см., декорована вона ангобами, солями металів.

Як охоронця «Дивосвіту» створив свого «Сфінкса» В. Віньковський. По аналогії з Великим Сфінксом, сфінкс, що знаходиться в музеї має обличчя людини, яка стала біля витоків відродження гончарного мистецтва в селі Мала Білозерка – Олександра Вільчинського, голови Запорізького обласного осередку національної спілки майстрів народного мистецтва України. Скульптура великого сфінкса спирається на міцні лапи. На голові скульптури – головний убір – хустка (клафт або Немес). Відомо, що давні єгиптяни її пов'язували поверх перуки таким чином, що вуха залишалися відкритими. Два кінця хустки звисали на груди, третій - на спину (іноді її перехоплювали стрічкою або обручем). Наш сфінкс має немес із синіми поперечними полосками. «Дивосвітівський» сфінкс має бороду, яка характерна для слов'ян, а також вуса, заплетені за звичаєм давніх скіфів, на території проживання яких розташована школа.

Наступна вогняна скульптура народилась в 2015 році і стала відповіддю майстрів на події, які відбуваються на сході нашої країни. Сьогодні десятки тисяч патріотів нашої держави знаходяться на передовій, захищаючи свободу, незалежність та територіальну цілісність України. Майже кожному родину так чи інакше опалило полум'я війни. Слова «Слава Україні! – Героям слава!» перестали бути просто вітанням. Це вже віддання шани найкращим, котрі у найважливіший момент нашої держави не злякалися і пожертвували собою заради своєї Батьківщини, що є свідченням справжнього патріотичного подвигу.

Воїн світла пам'ятає добро. У битві йому допомагають ангели; сили небесні все розставляють на свої місця, даючи йому можливість реалізувати себе найкращим чином. «Як йому щастить!» – кажуть його товариші. А воїну часом вдається те, що вище людських сил. І тому, на сході сонця, він стає на коліна й дякує за Небесну Силу, що осяває його. Але вдячність воїна не обмежується лише духовною сферою; він ніколи не забуває друзів, бо вони разом проливали кров на полі битви. Воїну нема необхідності нагадувати про допомогу, надану іншими; він сам пам'ятає про це і ділить з ними нагороди.

Експонат музею «Воїн світла і добра» має особливу історію створення. Ця скульптура була виготовлена під час ІХ Міжнародного мистецького пленеру «Дивосвіт – 2015». Для підтримки і в честь українських воїнів, як символ захисту, митці створили вогняну скульптуру, якій дали назву «Воїн світла та добра». Керував процесом випалу О. Жолудь. Композиція являє собою фігуру людини, народженої та загартованої у борні, яка впливає з вогню. Розмір роботи 74см x 50см x 177см. Автори композиції: Є. Караманов, О. Караченцева, О. Вовченко.

Композицію «Соколина пісня» з птахами, що розлітаються в різні боки, створили В. Віньковський з Ужгорода (він – автор ескізу) і запорожець

О. Жолудь. Її присвятили Небесній сотні. Словами «Герої не вмирають!» Україна проводжала в останню путь своїх синів та дочок. Тих, хто загинув за свою країну, за свій народ. Від нас пішли найкращі: ті, для кого "справедливість", "гідність", "свобода", "Україна" були не просто словами, а сенсом їх життя. «Соколина пісня» створена як пам'ять, як нагадування для усіх нас. «Всі допомагали створювати роботу», - говорить скульптор О. Жолудь, – Хто дрова рубав, хто тирсу приносив. Адже пам'ять, втілена у глині, ще одне нагадування про безсмертя». Образ сокола також є і в слов'янській міфології, і в піснях. Сокіл у слов'янській міфології є персоніфікацією Рода – першоптаха, з якого постає Весь світ і рід людський. Сокіл символізує хоробрість, молодість, силу, розум. Він охоронець Дерева Життя та живого Вогню. Випал скульптури проходив при температурі більше 1000 градусів. Розміри роботи- 83см x 42см x 162см.

Таким чином, скульптури, створені під час Міжнародних мистецьких пленерів «Дивосвіт» є чітким відображенням української ідентичності, сили духу нашого народу у його незмінному прагненні до свободи.

P.S. Нас сьогоднішній день колекція скульптури пленеру «Дивосвіт» знаходиться на території, тимчасово окупованій російськими загарбниками. Доля мистецьких творів наразі невідома.

Джерела

1. Мистецький пленер «Дивосвіт-2021» <https://zp.suspilne.media/episode/45576>